

MÁLTEIGURIN

Reinheit

Í orðskiftinum um ta nýggju orðabókina hava orð sum 'purisma' og 'skendsil' verið brúkt. Tað fyrta orðið kemur av latini: pursus = reinur, og tað verður brúkt um at halda eitt mál reint, t.e. frítt fyri – útlendsk orð, og her verður undirforst, at tað er gott fyri eitt mál at vera úttan – fremmand- orð. Um brúkið av orðinum 'skendsil' (sum kemur av 'skomm' og er kalkyn) í orðabókameting má helst, at tað signalerar, at tað er skomm og last fyri eina orðabók, at hon inniheldur orð, sum ikki eru 'reim-'

So má vera rímligt at spyrja: Hvat er reinheit? Nær er ein rasa rein? Nær er eitt mál reint? Hvat dálkar?

ni 'hætt heit er ekki föroyskt!'- sigur tann kritíski lesinn. Jamen, hví? Hetta orð hefur verið brúkt af öllum föroyingum í fleiri hundrað ár. Svabo hefur það við í sínum orðabók. Hann stavar tað 'hajt'. Orðið er skylt við lýsingarorðin 'heiður' í tyðninginum 'kláur, ljósar'; heiður himmal. Orðið æt á gotískum 'haidus', og það er so blívið til okkara navnorð 'hattur'. Tað hefur eisini tyðningin 'æra, vírðing, sómi'.

Hóast orðið hefur góðar norðranar rótur, hefur það verið illa sæð af málreinsum, sum af politískum – ikki filóloögum – grúndum hava brennimerkt öll orð, sum endi við -heit. Og það hefur verið gjört við teiri oftast ósögdu grúndgeving, at hetta skuldi vera danskt ella, uppaltur verri, týskt. Soleiðis ber tað til, at vit í orðabókum, sum eru yngri enn Svabo, ikki finna góð, gomul og megaláð fýroysk orð sum til dæmis sannheit, býttheit, órentheit, góðheit, smáligheit, gingheit, grovheit, finheit, stórheit, stóraktingheit, grammheit, skjóthheit, stoltheit, matligheit og nógv onnur.

Hendan málreinsingin er óvísindalig og skaðilig. Vit hava brúk fyri øllum okkara orðum og meir afturat. Vit eiga at reinsa og frígera okkum fyri málreinsingina. Vit eiga at gróða og umvæla tey orðini, sum hava fingið skaða av reinsingini. Nógvar eru meiriløð, og ótald eru útkvørd

Er stíllara lítið iðkæð í föroyskum skúlum, so er semantik (tydingslæra) helst forboðin. Í Föroyum verða orð krúvd, innihaldið tikið orð og síðan stappað inn í eitt annað orð. Orðið spjaldr, sum vanligt var at binda í ein koggi-sekk ella um halsin á einum seyði, verður sett í staðin fyri nummarplátu: *nummarspjaldr*. Hevði tað verið 'nummar', sum bleiv útfískt, so var system í galskapinum, tí 'nummar' er latín. Tað sakleysis matalítilið 'bing' verður bronglað til 'bingu', hóast yit hava 'konteynara'.

Hvønn dag hoyra vit í útvarpinum, at tey høgu ella lágu trýstini eru «skamt» úr/frá Føroyum. Men 'skamt' er eitt kvæðaðorð, sum stillæruliga ikki hoyrir heima í nøkrum so ópoetiskum sum veðurtrúðindum. Tað neutrala orðið er 'stutt'.

Upp á hvønn máta er miðalsýnislutur reinari, vakrari ella týðiligari enn próvi? Er køkingarástíggj virkuliga betri enn køblingspedal? Er dvøldarvík ein góð umseting av tí danska 'rasteplads'?

Meðan allt ley gómlu, vrakaðu orðinu eru full af týðningarlígrum förmögum og kunnu skapa ein raffirænaðan stíl, eru það bara nokkur heilt fá af teimum gjafir orðum, sum yvirhæfur kunnu brúkast. Tey flestu af teimum eru semantískt óklar og stílistískt so ófátalig, at tey kunnu koma undir heitið málsleig umhvørvisdálking.

Málið er dálíkað. Íkki á teimum gomlu orðunum, sum forfedrarnir hildu vera góð orð, ella av innluttum orðum, sum vit brúka og nýðast á brúka hvønn dag. Men av teimum bronglaðu, háldveyðu og steindeyðu orðaskrímslunum, sum maltreisingin hevur latið eftir seg. Hesi orðini gera tankan káman og málið óhvast. Tey eru grús í maskinarinum og kunnu bara brúkast í óreinheit.

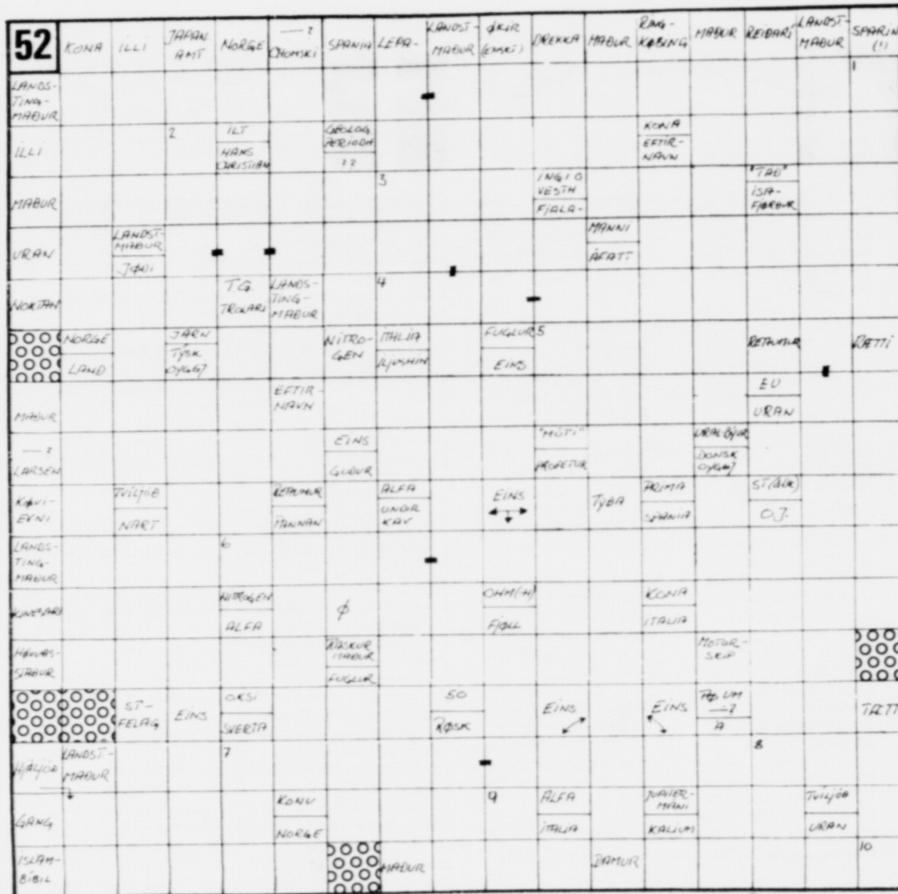
ROKKJALLARIN

Vit átaka okkum at selja fyri fólk.

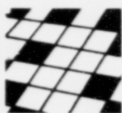
Eisini keypa vit deyðsbúgv.

Rokkjallarin - Tlf. 1190

Tinghúsvegur 42 - 100 Tórshavn

© ERS, 1996

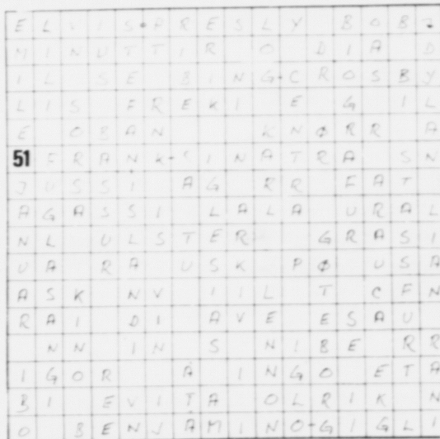

KROSSORÐAGÁTA

Loysnin frá seinastu viku

Loysunarorðið: PERLUFISKARAR

F	L	A	I	C	D	E	L	V	R	O	R
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

Hvønn leygardag

verður krossorðagáta í blaðnum. Drigið verður millum
réttu innsendu loysnirnar. Vinningurinn er ein av niðanfyri
nevndu bókum frá Føroya Skúlabólagrunni. (Krossa av
hvørja tú best kundi hugsað tær).

Fyri at verða við í dráttinum um vinningin, má loysunar-
orðið vera okkur í hendi í *seinasta lagi hósdagin*. Vinn-
arin verður saman við loystu gátuni kunngjørdur í blað-
num næsta leygardagin.

Sendið loysunarorðið til: **Sosíalúrín, Box 76, 110 Tórs-**
havn – og viðmerkið » **Krossorðagáta nr.** _____ « á bjálvan

**Vinnari: Maiken Slættalið,
438 Langasandur**

Loysunar-

ordid:

Navn

Bústaður

Bygd/býur

Lesið føroyskt – hugsið føroyskt!

- ☐ Fuglar í Norðurhøvum
- ☐ Stjórnarskipanarmálið 1946
- ☐ Spell at sólin kom upp
- ☐ Politiska søga Føroya 1814–1906
- ☐ Føroyskir soppar
- ☐ Døgurðabókin
- ☐ Søgan um eplið
- ☐ Heimsatlas
- ☐ Mannakroppurin – og hvussu hann starvar
- ☐ Alfagurt ljóðar min tunga (fløga/ljóðband)

*Bækur og annað tilfar
– bæði innan og utan skúlagátt.*

FØROYA SKÚLABÓKAGRUNNUR

